

jim zdá, že mají s dětmi vcelku drobné problémy. Ve výchovném procesu totiž obrovskou roli hraje profylaxe.

Při čtení knihy je však třeba brát v úvahu, že je napsána americkými autory na základě analýzy výchovy dětí v rodinách žijících v sociálních podmínkách charakteristických pro USA. Proto mnohé principy, které si autoři vzali za základ své práce jako „nové metody“ výchovy, už dávno zakotvily v našich podmínkách v pedagogice a psychologii, které hájí přesvědčení o humánním vztahu k dítěti. Za cenné považujeme to, že autoři knihy — lidé pokrokových názorů — se rozhodně stavějí proti takovému systému výchovy, který je v mnohých případech v jejich zemi založen na dvou extrémech — na jedné straně na potlačování osobnosti dítěte a na straně druhé na dovolení „všeho“.

Zdenka Stránská

Бурлачук, Л. Ф., Морозов, С. М.: Словарь-справочник по психологической диагностике. Изд. „Наукова думка“, Киев 1989, 200 с.

Slovník psychodiagnostiky autorů L. F. Burlačuka a S. M. Morozova je z didaktického hlediska přínosnou a užitečnou příručkou nejen pro studenty psychologie, ale i pro vysokoškolsky vzdělané odborníky pracující ve zdravotnictví i v oblasti různých forem psychologického poradenství. Tento přínos nespočívá pouze v abecední přehlednosti nejpoužívanějších psychodiagnostických metodik, v abecedním přehledu životopisných údajů autorů jednotlivých testů a v uvedení některých matematicko-statistických postupů při zpracování výsledků psychologických výzkumů, čili pouze ve formě zpracování daného tématu, ale zejména v jeho obsahu. V obsahu uvedeného slovníku se totiž prolínají teoretická východiska s psychometrickými kritérii, dále s kritérii diagnostické adekvátnosti určité použité metodiky v kontextu statické, dynamické a diferenční diagnózy. Autoři samozřejmě nezapomněli ani na hesla, která se vztahují k základním vlastnostem psychologických testů, jako je validita, reliabilita, standardizace a objektivita, které zaručují praktickou efektivnost diagnostických metod. Zejména je široce rozpracováno heslo validita a její typy: validita inkrementální, konstruktová, kritériální, diferenční, prognostická, obsahová, souběžná, empirická.

Pročteme-li si celou příručku, je zřejmé, že autoři usilují o konstituování psychodiagnostiky jako vědní disciplíny, která má svůj předmět (přičemž tento předmět není vzhledem k různorodosti úkolů, které musí psychodiagnostika plnit, pojímán v tradičním rámci) a širokou teoreticko-metodologickou základnu. Pro výsledný efekt použité diagnostické metody jsou důležité přímé vztahy mezi obsahem této základny a ideovou a technickou stránkou výzkumného projektu, v němž jsou psychodiagnostické metodiky uplatněny. To umožňuje potvrzení faktu, že diagnostikovaný jev je skutečně psychickým jevem a nikoliv umělým konstruktem. Autoři nezapomněli ani na etické aspekty psychodiagnostiky, na profesionální kompetenci uživatelů psychodiagnostických metod apod.

Příručka obsahuje kolem 200 hesel nejrozšířenějších psychodiagnostických metodik, používaných jak v poradenské praxi, tak i klinickopsychologické praxi a v neposlední řadě i ve výzkumu.

Ve slovníku jsou uvedeny i některé v ČSFR méně používané metodiky, jako například projektivní metodika ke zjišťování úrovně psychosexuálního vývoje osobnosti Blacky Pictures (G. Blum, 1949), opírající se o psychoanalytické teorie, metodika analýzy formování pojmů (L. S. Vygotskij, L. S. Sacharov, 1927), metodika ke sledování rodinných vztahů a jejich vliv na úroveň psychosociálního vývoje dětí

— dětský apercepční test (L. Bellak, S. Bellak, 1949), Jacksonův test (Jackson Test of Family Attitudes, 1952), Le Test Film atd. Z testů zaměřených na analýzu některých charakteristik ve struktuře osobnosti jsou to například Guilford-Zimmerman Temperament Surrey, 1949, Insight Test (S. S. Sargent, 1944) atd.

Celkově lze slovník hodnotit jako velmi kvalitní příručku, v níž se odrážejí rozsáhlé teoretické i výzkumné znalosti obou autorů a která představuje operativní informační bázi pro všechny, kteří pracují s lidmi a jimž odborná erudice umožňuje analyzovat individuální psychické kvality člověka.

Lubomír Vašina

Мишкин, М., Эппенцеллер, Т.: Анатомия памяти. В мире науки, 5, № 6, 1967, с. 30—41.

Problematika paměti byla v centru pozornosti psychologů již od přelomu 19. a 20. století. V současné době se paměť jako základní složka každé poznávací činnosti stává klíčovou otázkou při výzkumu mozkové činnosti. Paměť je předpokladem a současně i výsledkem lidské poznávací činnosti.

Skutečnost, že problematika paměťového procesu je stále aktuální, potvrzuje mimo jiné i stať Anatomie paměti („Анатомия памяти“) amerických autorů M. Mishkina a T. Appenzellera, publikovaná v časopise „В мире науки“, pojednávající o nejnovějších vědeckých psychologických poznatcích o této složce poznávací činnosti.

Studium podstaty amnézie u člověka ukázalo, jak hloubkové mozkové struktury mohou být v součinnosti se systémy vnímání v povrchových vrstvách mozku při přetváření senzorickeho stimulu v paměťovou stopu.

Během posledních 20 let se Mishkin a jeho spolupracovníci zabývali identifikací nervových struktur a úrovní (velkých skupin nervových buněk), které se účastní paměťových procesů, zkoumali jejich projekce a pokoušeli se zjistit jejich součinnost při formování paměťové stopy, jejím vybavování a při vytváření spoje mezi paměťovými stopami různé modality. Paměťový proces zkoumali nejen u člověka, ale i u opic tzv. Starého světa (makaků). Složitost objektu jejich výzkumů vyžaduje přístup, při němž se musí přihlížet k obrovské strukturální organizaci mozku. Podle těchto autorů je paměť jakýsi sled událostí na molekulární úrovni. Autoři se ve své stati pokoušejí zmapovat oblasti mozku, v nichž se tyto události rozvíjejí. Mnohé práce, jejichž výsledky se staly základem současných představ o paměti, vycházely z chorobopisů lidí, kteří z určitých příčin (následkem onemocnění, traumatu nebo chirurgického zákroku) měli poškozenou určitou oblast mozku a částečně ztratili schopnost učít se nebo si zapamatovat (viz amnézie). V experimentech s makaky, uskutečněných výše zmíněnými autory a jejich spolupracovníky, byl aplikován komplexní přístup zahrnující aspekty anatomické, fyziologické a neuropsychologické. Při zkoumání paměťového procesu se u člověka používají nepřímé metody s vlastními jim nevyhnutelnými nedostatky. Přes určité rozdíly u opic a člověka (např. v rozměrech mozkového substrátu a s tím spjatá i složitost jeho organizace, ve funkcích mozkových struktur, dále jedinečná schopnost člověka — řeč — a s ní spjatá specializace mozku) autoři předpokládají, že základní systémy mozku u člověka a opic jsou se vši pravděpodobností stejné. Údaje, které získali při zkoumání opic, se zcela shodovaly s tím, co je známo z klinické praxe o poruchách paměti u člověka.

Poznatky, získané na základě výzkumů, shrnuli M. Mishkin a T. Appenzeller do následujících sedmi částí:

Zrakový systém

Od zkušenosti k paměti